

A mindentudás egyetemén

Évek hosszú során át dolgozhattam Lacival az MTA Irodalomtudományi Intézetében. Megnyerő, derűs személyisége mindenkit lebilincsel. Hatalmasakat nevetett, s bámulatosan szórakoztató, szabad szájú tudósnak ismertem meg. Tüstént megkülönböztetett rokonszenvet éreztem iránta: piarista diák volt ő is, aztán latin szakos, természetesen legalább ötször annyit tudott a klasszikus ókori kultúrákról, mint én, hiszen azt is elfelejtettem, amit az egyetemen tanultunk. Az is hamar nyilvánvaló lett, hogy hasonlóan gondolkodunk a világról. Neki köszönhettem, hogy végül egyetemi tanár lettem az ELTE-n, addig az ilyen célzatú felterjesztések „elkallódtak”, hiába fogalmazta őket újra meg újra szegény Czine Mihály. Amikor Laci meghallotta a történeteket, elmondta Antall Józsefnek. Egy hét múlva meglett a kinevezésem, s a minisztériumban akkor még szép számban tevékenykedő régi elvtársak körében lett sírás és fogak csikorgatása.

Az a félelmetes, hogy mindent tud. Nem illik ugyan a tudomány felkentjei közé: finoman szólva a lezser megjelenése, degeszre tömött táskája inkább egy könyvügynökre emlékeztetne, ha nem tudnánk, hogy a könyvekben leírtakat a fejében hordja. Régen akadémikusnak kellene lennie, ha ennek a területnek nem egészen sajátos kiválogatási mechanizmusa volna, amelynek lényege nem a tudás, hanem a kapcsolatok rendszere.

Az Irodalomtudományi Intézetnek azért lehetett igazgatója, mert mindenki elismerte tudását és mindenki – ez ritkaság – szerette. Egyéniségét, tetteit áthatotta a régiek bölcsessége: „Milyen szép dolog embernek lenni, ha az ember igazán ember.” Elődje, Bodnár György a piliscsabai egyetemen adott elő, tartott szemináriumot. Magától értetődő természetességgel bocsájtotta rendelkezésére az intézeti autót, hogy nyugdíjas kollégáját megkímélje a kijutás nehézségeitől. Egyéniségéből minden helyzetben ezt a manapság annyira hiányzó emberséget sugározta tanítványaira is. Amelyiküket megkérdezhettem elképesztő népszerűsége okairól, kivétel nélkül azt válaszolták: „más”! Ennyit, nem többet, de ebben minden benne van, ami egy tanárt kivételessé tehet.

A tömött táskával járja az irodalmi élet dzsungelét is. Barátai és üzletei mindig a magas minőséget és erkölcsi tisztaságot jelképezik. Mindkét fogalomnak súlyos a jelentése. Nem a kurzusok szerencselovagjai fogadták barátságukba, hanem a különbözni tudók, akik mindenkor megőrizték integritásukat, az író egyik legfontosabb értékét, ami ugyancsak „raritas”. Ugyanilyen szenvedélyes erkölcsi következetességgel szállt síkra az irodalmi

szövegek hiteles közléséért. E tárgykörben született játszi iróniával átszőtt könyveiből és tanulmányaiból egy csonkoló korszak természetrajzát ismerjük meg. Ha bármelyik jelentős író művében olyan mondatok bukkantak föl, amelyek „sértették a baráti népek érzékenységét”, vagy az uralkodó kultúrpolitika kanonizált értékrendjét, a csonkoló gépezet azonnal működésbe lépett.

Részben ezek az ellentétek okozták a tankönyvháborút, amelybe Szörényi Laci akaratán kívül keveredett bele, igaz, az ő fejezeteire nem nehéztüzérséggel lövettek. Ha van olyan elszánt, megszállott kutató, aki ezeket az ostromlott tankönyveket összehasonlítja a mostani „kísérleti” kiadványokkal, megsejtheti, hogy a hajdani háborúban minőségi és pedagógiai elképzelések ütköztek össze, ma azonban a színvonallal és a tényekkel van baj. (Az egyik legkiválóbb magyartanár, Jelenits István miszlikbe aprította az ötödikeseknek szánt kísérleti műalkotást.) A régebbi csatározásnak áldozata is lett Madocsay László személyében, a mai állami megbízottakat nyilván megkoszorúzzák.

Sok egyéb megbízatása mellett Laci a *Vigilia* szerkesztő bizottságának is tagja, tehát egy olyan hagyomány részese, amelyet Sík Sándor működésétől számítunk. Nyilván otthon érzi magát ebben a szerepében is, hiszen nagybátyja, Szörényi Andor a hazai szentírástudomány kiemelkedő képviselője volt, a maga korában szálka a hatalmasok szemében, tanítványai azonban egyik legnagyobb hatású, európai szemhatáru professzorukként emlegetik. Őt sem rontotta meg az az egyházpolitika, amelyet egyik-másik professzortársa kiszolgált. Laci nagybátyjától is örökölhette kemény gerincét, megingathatatlanságát, amely nem mindig válik tudományos előmenetele javára.

Nehezen elképzelhető, hogy Laci is belépett a hetvenévesek táborába. Szerencséje, hogy az eltelt évek csak gazdagították őt magát és a róla alkotott képet is. Adja Isten, hogy a továbbiakban is így lehessen.